

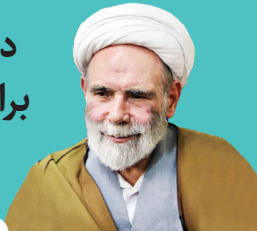

ویژه فرهنگ و معارف رضوی

| سال دوم | ویژه نامه ۵۴۳ |

تکته‌ها/ آیت‌الله مجتبی‌تهرانی

دعای امام سجاد (علیه السلام)
برای بی‌تفاوت نبودن
در جامعه

۲

فراخوان پذیرش اختصاصی
دانشگاه علوم اسلامی رضوی

۴

مدیر مدرسه علمیه فاضلیه مشهد در گفت‌وگو با قدس تشریح کرد

صحیفه سجادیه؛ تجلی‌گاه

افکار متعالی امام سجاد (علیه السلام)

۲

تفاهم‌نامه همکاری بین شرکت صنایع پیشرفته رضوی و آموزش و پرورش خراسان رضوی به امضا رسید

ترویج نهضت دانش‌بنیانی
در مدرسه‌ها

۴

فیلر

مرشدخوانی در مؤسسه
تربیت بدنی بنیاد کرامت رضوی

جشنواره ملی مرشدخوانی به میزبانی مؤسسه تربیت بدنی بنیاد کرامت رضوی برگزار شد.

به گزارش آستان‌نیوز، اینجا هیچ بخش ویژه‌ای برای میهمانان خاص یا مسئولان وجود ندارد زیرا همه باور دارند باکرامت‌ترین انسان‌ها نزد پروردگار، باتقواترین آن‌هاست. زورخانه‌ها به‌عنوان کانون تجمع دلدادگان امیرالمؤمنین(ع) و اهل‌بیت(ع)، البته فقط یک جایگاه ویژه دارند که متعلق به «مرشد» است؛ یعنی همان کسی که در هر شهر و دیار، بیشتر از همه به جوانمردی، درستکاری و البته دلدادگی به پیامبر(ص) و فرزندان پاک‌نهادش مشهور است و همین فرد، در زورخانه هم در جایگاهی می‌نشیند که هیچ ورزشکاری بی‌اذن و رخصت او، قدم از قدم برنمی‌دارد و طنین صدا، ضرب انگشتان و آهنگ زنگ اوست که به گوش می‌رسد. بر همین اساس، پنجم و ششم اسفندماه، مشهدالرضا(ع) میزبان رقابت مرشدان برتر کشور بود که از ۳۱ استان کشور به شهر امام مهربانی‌ها آمده بودند.

عباس جلیلیان، دبیر هیئت ورزش‌های زورخانه‌ای و کشتی پهلوانی خراسان رضوی ضمن تشریح جزئیات این جشنواره می‌گوید: حقیقت این است که این ورزش یک تقویم رسمی در کشور دارد که براساس آن، همه ساله مسابقات دوره‌ای نونهالان، نوجوانان، جوانان، بزرگسالان و پیشکسوتان به‌موازات جشنواره‌های مرشدخوانی در استان‌های مختلف کشور برگزار می‌شود. در این شرایط، تلاش ما این بود که خراسان رضوی هم بتواند از یک دوره مسابقات ملی میزبانی کند و بر همین اساس، به برکت رایزنی‌هایی که با آستان قدس رضوی صورت گرفت، مقرر شد از ظرفیت قابل توجه موجود در زیرساخت‌های ورزشی مؤسسه تربیت بدنی بنیاد کرامت رضوی استفاده شود.

به گفته وی، در این مسابقات که با حضور بیش از ۱۰۰ مرشد برتر کشور در سه رده سنی ۱۲ تا ۱۷، ۱۸ تا ۲۵ و ۲۶ تا ۳۵ سال به میزبانی هیئت زورخانه‌ای و کشتی پهلوانی خراسان رضوی در زورخانه آستان قدس رضوی برگزار شد، به لطف خدا خراسان رضوی توانست رتبه نخست را کسب کند و پس از آن هم استان‌های فارس و مرکزی به رتبه‌های دوم و سوم رسیدند.

زهرا فاطمی‌مقدم

کارشناس مسئول مرکز

اسناد | «کشیک» واژه‌ای

تُرکی است که در زبان فارسی،

آن را در معنای «نوبت و

پاسداری» به کار گرفته‌اند. «کشیک‌خانه» هم محل

حضور کشیکچیان و پاسدارخانه معنی شده است.

اصطلاح کشیک در حرم مطهر امام رضا(ع) اما به

مجموع خادمان، فراشان، کفشبانان، دربانان و مؤذنان

اطلاق می‌شود که در مدت معین در داخل رواق‌ها

و صحن‌های حرم مطهر مشغول به خدمت هستند

و خدمت آن‌ها برای مراقبت از امور نظیف، تعطیر

و تطهیر اماکن متبرکه است. از قدیم‌الایام به محل

استراحت خدمه در ایام کشیک و ساعات حضور در

حرم مطهر امام هشتم(ع) «کشیک‌خانه» می‌گفتند

که بعدها و در دوره‌های متأخر، جای خود را به تعبیری

مانند «آسایشگاه» داد، اما چندی است که تابلو

«کشیک‌خانه» دوباره بر سر در برخی از آسایشگاه‌های

خدمه حرم مطهر رضوی چشمنواز زائرانی است که از

جلو این ابنیه و اماکن عبور می‌کنند.

■ کشیک‌خانه: ۴۰۰ سال پیش

به طور دقیق مشخص نیست از چه زمان کشیک‌ها در اماکن متبرکه شکل گرفته‌اند. با توجه به اسناد موجود در مرکز اسناد آستان قدس رضوی احتمالاً شکل‌گیری منسجم کشیک‌ها از سال ۱۰۱۰ هجری قمری به بعد بوده است.

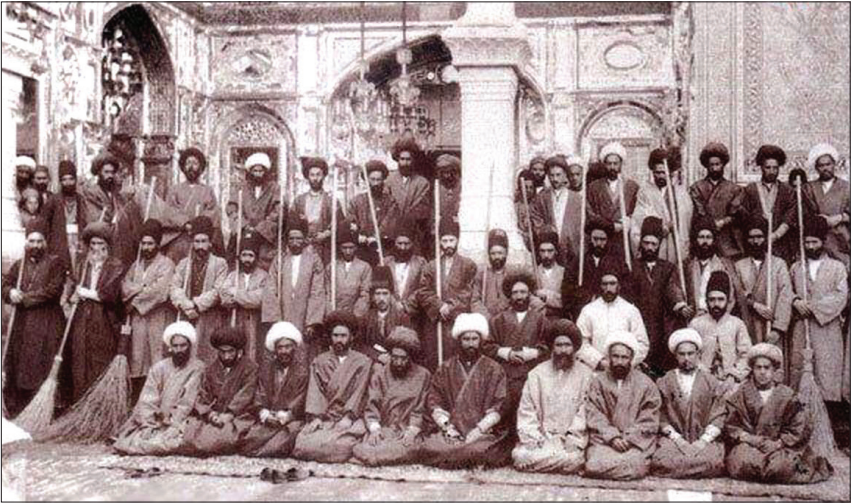
با شکل‌گیری تشکیلات اداری آستان قدس از دوره صفویه نخستین کشیک‌ها در حرم رضوی، برای سازماندهی و ایجاد نظم در ارائه خدمات به زائران بارگاه مطهر امام هشتم(ع) ایجاد شده است. در واقع اداره امور روزمره اماکن متبرکه نیاز به افرادی داشت که طبق مقررات خاص در ساعات مشخصی از شبانه‌روز در یک شیفت کاری که به اصطلاح کشیک نامیده می‌شد مشغول به کار باشند.

هر چند وجود تشکیلات ساده اولیه برای اداره اماکن متبرکه با توجه به حضور متولی در آستان قدس پیش از این تاریخ محتمل به نظر می‌رسد، اما سند خاصی در مورد چگونگی شکل‌گیری کشیک‌ها در دوره صفویه در دست نیست. با این حال از محتوای کلی اسناد چنین برمی‌آید که تا اواخر دوره صفویه بنای کشیک‌ها بر سه نوبت بوده و در اواخر دوره صفویه تعداد آن‌ها به پنج کشیک افزایش یافته است.

هر کشیک از یک خادم‌باشی، فراش‌باشی،

نهادی ۴۰۰ ساله که این روزها دوباره احیا شده است

قصه «کشیک‌خانه»های حرم مطهر

روزه از یک ساعت به غروب روز کشیک تا ظهر روز پس از کشیک در کشیک‌خانه خدمت کند. تهیه و تأمین سوخت مانند زغال در زمستان و روشنایی هر روزه محل کشیک‌خانه از جمله دیگر وظایف پیشخدمت کشیک‌خانه بوده است.

■ تعداد کشیک‌ها

سندی مبنی بر مشخص شدن ساعات کار کشیک‌ها در این دوره بدست نیامده، اما به طور قطع در روزگاران پیشین، ابتدا هر سه روز یک بار و پس از افزایش کشیک‌ها هر پنج روز یک بار نوبت کشیک بوده است. در سال ۱۱۴۷ قمری (۱۱۶۰-۱۱۴۷) نادرشاه افشار در حکمی به علت کاهش درآمد و تعداد زیاد کارکنان، تعداد کشیک‌ها را به سه کشیک کاهش می‌دهد. پس از قتل نادرشاه در سال ۱۱۶۰ هجری قمری، «علی‌شاه» ملقب به «عادل‌شاه» (۱۱۶۱-۱۱۶۰) تغییرات اساسی در تشکیلات اماکن متبرکه به وجود می‌آورد. وی خود املاکی را وقف آستان قدس کرده است. بررسی «طومار علیشاهی» که نخستین مدرک مهم باقیمانده در مورد تشکیلات آستان قدس و اماکن متبرکه است، نشان می‌دهد علی‌شاه تشکیلات کشیکی را به حالت پنج کشیکی برگردانده است.

■ کشیک‌خانه‌های اختصاصی

در ابتدا عنوان کشیک‌خانه به صورت عام به کار برده می‌شد، اما به تدریج شاهد شکل‌گیری «کشیک‌خانه‌های اختصاصی» هستیم. یعنی هر گروه از خادم، فراشان و دربانان، کشیک‌خانه‌ای جدا داشتند. قدیمی‌ترین خبر در مورد کشیک‌خانه خادم و فراشان به حدود سال ۱۰۹۶قمری و دوره

از بازسازی تشکیلات شیعی تا ایجاد حکومت اسلامی

۳

همزمان با روز جانباز انجام شد

دیدار تولیت

آستان قدس رضوی

با جانبازان مجتمع

امام خمینی (ره)

تولیت آستان قدس رضوی با حضور در مجتمع بازتوانی امام خمینی(ره) مشهد، با ایثارگران و جانبازان سرافراز حاضر در این مرکز دیدار و گفت‌وگو کرد. به گزارش آستان‌نیوز، حجت‌الاسلام والمسلمین احمد مروی عصر شنبه همزمان با میلاد حضرت ابوالفضل(ع) و روز جانباز در مجتمع بازتوانی امام خمینی(ره) حضور یافت و ضمن بازدید از بخش‌های مختلف این مرکز، با مسئولان و ایثارگران این مجتمع گفت‌وگو کرد و در جریان فعالیت‌ها و خدمات درمانی آن قرار گرفت. تولیت آستان قدس رضوی در جریان این بازدید عزت و استقلال کشور را مدیون رشادت‌ها و جانفشانی‌های ایثارگران، جانبازان و شهدا دانست و ابراز کرد: جانبازان کشور بسیار خوب از عهده امتحان الهی در دوران دفاع مقدس برآمدند و خداوند مدال پرافتخار جانبازی را به آنان عنایت کرد. حجت‌الاسلام والمسلمین مروی با بیان اینکه جانبازان، شهیدان زنده و اسوه‌های ایثار و فداکاری هستند که به گردن ملت ایران حق دارند، گفت: قدرانی از جانفشانی‌های آنان حداقل کاری است که می‌توان انجام داد؛ جانبازان با اقتدا به حضرت ابوالفضل(ع) در راه دفاع از اسلام و کشور از خود گذشتگی، بردباری و ایستادگی کردند و برای رضای الهی از سلامت و تندرستی و جان خود گذشتند. تولیت آستان قدس رضوی در جریان این بازدید با تعدادی از جانبازان حاضر در این مجتمع گفت‌وگو و پای سخنان آنان نشست و در پایان از مجاهدت‌های آنان و همچنین کارکنان این مجتمع با اهدای هدایای متبرک تجلیل کرد.

صفوی مربوط می‌شود. اما بر اساس اسناد موجود، کشیک‌خانه دربانان در دوره افشاریه ایجاد شده است. در دوره قاجار هم کشیک‌خانه مؤذنان، کفشبانان و حفاظ ایجاد می‌شود. البته در دوره حکومت نادرشاه افشار با توجه به کاهش تعداد کشیک‌ها از پنج کشیک به سه کشیک، از «کشیک‌خانه کشیک اول تا سوم» هم یاد می‌شود اما پس از مرگ نادر و بازگشت کشیک‌ها به پنج کشیک دیگر این عنوان‌ها کاربرد پیدا نمی‌کند.

■ قدیمی‌ترین اسناد کشیک‌خانه‌های حرم مطهر

قدیمی‌ترین مطلب در مورد مکان کشیک‌خانه، به سال ۱۱۱۱ قمری که به ساخت کشیک‌خانه در «باغ پایین پا» است، اشاره دارد. در بخشی از سند مذکور به شماره ۱/۳۳۳۵۱ چنین آمده است:

«محمد اشرف به جهت اخراجات ساختن عمارت کشیک‌خانه واقعه در باغ پایین پای مبارک از قرار قبض به تاریخ شهر ربیع الاول سنه ۱۱۱۱ قمری آن که مبلغ ده تومان تبریزی به صیغه موصوف به معرفت وکلاء نواب صاحبی عالیجاهی (منظور متولی حرم مطهر است) واصل العبد الاقل محمد اشرف گردید که به جهت اخراجات عمارت کشیک‌خانه که در باغ پایین پای مبارک ساخته بود به قیمت مصالح و اجره بئاء و عمله داده شود....».

البته بعدها با ساخت صحن جدید در باغ پایین پا در دوره قاجار کشیک‌خانه به محل دیگری واقع در ایوان طلای صحن قدیم منتقل می‌شود. همچنین بر اساس اسناد موجود، در رواق‌های دارالسیاده و مسجد گوهرشاد، کشیک‌خانه‌هایی وجود داشته اما مشخص نیست این کشیک‌خانه‌ها مربوط به کدام یک از گروه‌های خادم بوده است. تنها در یک مورد در دوره قاجار به قرار داشتن کشیک‌خانه خادم در «مدرسه علی نقی میرزا» اشاره شده است. در دوره‌های مختلف بر اساس اسناد به جای مانده شاهد تعمیرات جزئی و یا کلی در این مکان هستیم که نشان از اهمیت آن در حرم مطهر رضوی دارد.

برپایی مجالس روضه‌خوانی و تعزیه‌خوانی حضرات ائمه اطهار(ع) به خصوص در کشیک‌خانه خادم از دیگر مطالبی است که در اسناد به آن اشاره شده است. در سند شماره ۱/۱۹۳۰۳ مربوط به ماه صفر سال ۱۳۲۰ قمری در این مورد چنین آمده است: «صرف روضه‌خوانی کشیک‌خانه خادم والامقام از بابت موقوفه انیس‌الدوله در وجه جناب شریعت‌مآب، شیخ علی‌اکبر از قرار قبض مشارالیه که نزد جناب میرزا ابوالقاسم ضابط کل اسناد ضبط است. مبلغ سی و نه تومان رایج خزانه عامره است....».